

PRÁVNICKÉ OSOBY

Zpracoval **Mgr. Tomáš Kubeša**

POJETÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

NOZ přináší do pojetí právnické osoby řadu změn a od stávajícího OZ se tak odchyľuje. V pojetí samotné subjektivity jakožto základního předpokladu existence právnické osoby se silně přiklání k teorii fikce (§20 odst. 1 NOZ). Svou subjektivitu tak právnická osoba odvozuje od zákonného uznání.

PRÁVNÍ OSOBNOST PRÁVNICKÉ OSOBY

Obsahem právní osobnosti (dříve právní subjektivity) právnické osoby jsou práva a povinnosti. Jejich katalog NOZ omezuje pouze na ta, která jsou slučitelná s její povahou. Toto vymezení lze chápat v několika rovinách.

Rovinou první je omezení právnických osob co do práv a povinností, která přísluší **výlučně člověku** (právo osvojit dítě, vyživovací povinnost). Druhou rovinou jsou omezení, stanovená pro **právnické osoby veřejného práva** (vyhrazeny úpravě ve zvláštních zákonech – obce, kraje...) a **soukromého práva** (nadace, spolky...). Třetí rovinou jsou omezení, stanovená pro **různé typy** právnických osob soukromého práva.

ZALOŽENÍ, VZNIK, ZRUŠENÍ & ZÁNÍK PRÁVNICKÉ OSOBY

NOZ setrvává na **konceptu stupňovitého vzniku a zániku** právnických osob ve čtyřech stupních (založení, vznik, zrušení, zánik, § 118 NOZ).

Ve věci **založení** právnické osoby zavádí NOZ přesnější pojem **zakladatelské právní jednání** namísto zakladatelského dokumentu. Nový pojem lépe odráží povahu jednání jako skutečného projevu vůle se svým obsahem a dokumentu jako jeho pouhého formálního zachycení.

Po založení dle NOZ následuje **vznik**, který nastává **okamžikem zápisu** do příslušného veřejného rejstříku. Po vzniku se již nelze domáhat toho, že právnická osoba nevznikla, soud může pouze ve vymezených případech prohlásit neplatnost (§ 129 NOZ) a to pokud neodstraní nedostatky v přiměřené lhůtě (§ 130 NOZ).

MAJETEK PRÁVNICKÉ OSOBY

Dále NOZ předpokládá, že právnické osoby budou vybaveny majetkem. V souvislosti s ním ukládá všem bez rozdílu vést o tomto majetku **spolehlivou evidenci**. Tato povinnost se tedy vztahuje i na právnické osoby, které nepodléhají povinnosti vést účetnictví (§ 119 NOZ).

MINIMÁLNÍ ORGANIZAČNÍ STRUKTURA PRÁVNICKÉ OSOBY

Nový kodex předpokládá, že právnická osoba je **organizovaným útvarem**, čímž naznačuje existenci její vnitřní struktury. Detailní úpravu požadavků na tuto strukturu však již ponechává otevřenou pro regulaci ustanoveními k jednotlivým typům společností.

VEŘEJNÉ REJSTŘÍKY & IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE PRÁVNICKÝCH OSOB

NOZ se věnuje i problematice veřejných rejstříků právnických osob. Detailní úpravu problematiky ponechává vzhledem k jejímu veřejnoprávnímu charakteru na dalších předpisech a stanovuje jen základní regulativní rámec v podobě rozsahu povinně zapisovaných údajů, zakotvení zásady formální a materiální publicity.

Mezi povinně zapisované údaje řadí NOZ **název, adresu sídla, den vzniku, zrušení a zániku**, identifikační údaje **statutárních orgánů**, způsob jejich **zastupování** a časové vymezení jejich funkce. Zásady publicity naplňuje NOZ stanovením všeobecné přístupnosti rejstříku a povinnosti informovat o změnách zapisovaných skutečností.

Název PO ji odlišuje od jiných a nesmí být klamavý, dále obsahuje právní formu. Název PO může obsahovat jméno FO jen ve vymezených případech (§ 133 NOZ), vyžaduje souhlas a je odvolatelný. Názvy PO lze kombinovat (např. v koncernu) pokud je mezi nimi vztah. Název PO je chráněn i před zpochybněním a hrozící újmou, tedy pouze potenciálními zásahy. Dále je chráněna pověst PO (již ne nutně dobrá).

Sídlo PO může být v bytě, pokud nebude rušit klid a pořádek (časté obchodní návštěvy apod.). Lze se dovolávat faktického i formálního sídla. Dále se NOZ věnuje úpravě změn sídla v rámci ČR i do zahraničí (§§ 138 – 143).

NOZ uvádí i **účely, za nimiž nelze založit PO** (§ 145 NOZ) – např. popření práv, podpora násilí...

Novinkou, obsaženou v NOZ, je **úprava statutu veřejně prospěšné společnosti**. Ta bude detailně upravena ve speciálním předpisu. Již nyní očekává NOZ jako základní předpoklady činnost k dosahování obecného blaha, výkon vlivu jen bezúhonnými osobami, majetek z poctivých zdrojů a jeho užívání k veřejně prospěšnému účelu.

JEDNÁNÍ ZA PRÁVNICKOU OSOBU PŘED JEJÍM VZNIKEM

Za právnickou osobu je možno jednat již před jejím vznikem (§ 127 NOZ), avšak z jednání je zavázán jednající. Právnická osoba pak jednání převezme do 3 měsíců od vzniku nebo jsou zavázáni sami jednající.

STATUTÁRNÍ ORGÁNY & JEDNÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

Dále se NOZ věnuje tvorbě, složení a fungování statutárních orgánů PO (§§ 151 – 167 NOZ). Rozhodující část této problematiky nechává v dispozici samotných členů statutárního orgánu. Členové orgánů PO musí vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře, osobně, odpovídají za škodu. Člen SO může z funkce odstoupit (prohlášení musí doručit PO), přijít o způsobilost, být odvolán (následek jeho osobního úpadku). Člen SO zastupuje zásadně ve všech věcech.

PO zastupují i její zaměstnanci v rámci výkonu své činnosti pro PO, jejich případná omezení vnitřními předpisy PO jsou pro třetí stranu relevantní jen, pokud o nich ví.

Všichni, kdo PO zastupují, **musí mít oprávnění**.

ZRUŠENÍ & ZÁNİK PRÁVNICKÉ OSOBY

Zrušení PO nastává dobrovolným rozhodnutím PO nebo soudním rozhodnutím. K zániku (§§ 185 – 186 NOZ) dochází výmazem z příslušného rejstříku. Nezapisované PO zanikají skončením likvidace. Mezi zrušením a zánikem probíhá likvidace PO, ledaže jmění nabývá právní nástupce.

Likvidací (§ 187 a násl. NOZ) rozumíme vypořádání majetku a dluhů PO a naložení s likvidačním zůstatkem (§ 187 NOZ). Začíná zrušením PO a zapisuje se do příslušného rejstříku. PO a její likvidaci vede likvidátor, který odpovídá jako člen SO. Likvidátora povolá i odvolá soud, musí být způsobilý jako člen SO. Likvidátor zpeněží majetek PO a uspokojí pohledávky, **přednostně** uspokojuje **pohledávky zaměstnanců**. Pokud prostředky, získané zpeněžením majetku PO převyšují její dluhy, vyplácí se společníkům jako **likvidační zůstatek**. Pokud likvidátor zjistí, že dluhy převyšují majetek společnosti, podá **insolvenční návrh**. Pokud se objeví další majetek a likvidace neskončila, zařadí se do likvidační podstaty, pokud skončila, likvidační proces se obnoví.

PŘEMĚNY PRÁVNICKÝCH OSOB

NOZ upravuje komplexně otázky přeměn PO a to fúzí, rozdělením a změnou právní formy (§ 174 a násl. NOZ). Vyžaduje stanovení rozhodného data pro účely účetnictví a operuje s pojmem účinnosti přeměny (okamžiku zápisu do příslušného rejstříku). Zatímco rozhodné datum určuje sama PO, okamžik účinnosti přeměny již závisí pouze na rejstříkovém soudu a okamžiku skutečného provedení zápisu.

Při **fúzi sloučením** dojde k zániku nejméně jedny zúčastněné PO, jejich práva a povinnosti přecházejí na jedinou nástupnickou společnost, existující před přeměnou.

Při **fúzi splynutím** zanikají všechny zúčastněné PO a místo nich vzniká nová, která přebírá jako nástupnická osoba všechna práva a povinnosti.

Při **rozštěpení** vznikají zcela nové PO, při rozštěpení sloučením se oddělené části obratem slučují s jinými, existujícími PO. Při odštěpení se potom část práv a povinností oddělí od původní PO a slučuje se s jinou PO nebo se stává součástí nové PO.

I dle NOZ je možné měnit právní formu společnosti (§ 183 NOZ). Tato změna nemá vliv na práva ani povinnosti PO s výjimkou změn, vyplývajících z rozdílné právní formy. Přeměna vyžaduje sestavení mezitímní účetní závěrky.